

9. Makarenko, P.M. "Pricing policy as a factor in increasing the profitability of agrarian production in the world trade organization." *Economy of agroindustrial complex* 5 (2008): 44-48. Print.

10. Musichenko, A.C. and Pigeon, T.I. "The current state of state support for the development of the agrarian sector of Ukraine." *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University* 6 (2) (2016): 112-116. Print.

11. *About the state budget of Ukraine for 2018: Law of Ukraine*. Web. 01 Feb. 2019 <<http://zakon2.rada.gov.ua>>.

12. *On State Support to Agriculture: The Law of Ukraine*. Web. 01 Feb. 2019 <<http://zakon2.rada.gov.ua>>.

DOI: 10.5281/zenodo.3233417
УДК [351:378:796.011.3](477)

Шевчук О. Р., аспірант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Shevchuk O., Postgraduate Student of the Training Research and Production Centre of the National University of Civil Protection of Ukraine

МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Й СПОРТУ

MODERNIZATION OF STATE REGULATION IN FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

У статті проведений системний аналіз соціально-орієнтованих напрямів державного регулювання як фактору оптимізації розвитку фізичної культури і спорту. Розглянуто формування сучасних принципів державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Досліджено становлення та генезис організаційних, правових, функціональних основ діяльності органів виконавчої влади України в сфері фізичної культури і спорту. Розглянуто проблеми становлення фізичної культури в Україні різновид проявів виховного впливу, її стан та визначено значення фізичної культури в сучасному суспільстві.

Ключові слова: державне регулювання, фізична культура та спорт, державне регулювання фізичною культурою та спортом.

The article provides a systematic analysis of socially-oriented areas of state regulation as a factor for optimizing the development of physical culture and sports. The formation of modern principles of state policy in the field of physical culture and sports

is considered. The formation and genesis of organizational, legal, functional bases of activity of executive bodies of Ukraine in the field of physical culture and sports is explored. The problems of the formation of physical culture in Ukraine are the kinds of manifestations of educational influence, its state and the significance of physical culture in modern society.

Keywords: *state regulation, physical culture and sport, state regulation of physical culture and sports.*

Постановка проблеми. Українське суспільство вступило у фазу поступального розвитку, в умовах якого соціально-економічні й політичні перетворення спрямовані на твердження гуманістичних цінностей і ідеалів, створення розвинутої економіки й стійкої демократичної системи. Важливе місце в цьому процесі займають питання, пов'язані з життєдіяльністю самої людини, його здоров'ям і способом життя.

У понятті «здоровий спосіб життя», що поєднує всі сфери життєдіяльності особистості, колективу, соціальної групи, нації, найбільш актуальною й універсальною складовою є фізична культура й спорт. Сфера фізичної культури й спорту виконує в суспільстві безліч функцій і охоплює всі вікові групи населення. Поліфункціональний характер сфери проявляється в тому, що фізична культура й спорт - це розвиток фізичних, естетичних і моральних якостей людської особистості, організація суспільно корисної діяльності, дозвілля населення, профілактика захворювань, виховання підростаючого покоління, фізична й психоемоційна рекреація й реабілітація, видовище, комунікація тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Осмислення ролі й місця державного регулювання фізичною культурою й спортом в розвитку економіки й соціальної сфери знайшло в роботах [1-4]. У роботах українських учених детально аналізуються специфічні особливості трансформації фізичної культури й спорту під впливом нових соціально-економічних і політичних умов в державі.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути процес модернізації державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту.

Виклад основного матеріалу. Фізична культура, будучи однією із граней загальної культури людини, його здорового способу життя, багато в чому визначає поведінка людини в навчанні, на виробництві, у побуті, у спілкуванні, сприяє вирішенню соціально-економічних, політичних, виховних, оздоровчих і інших завдань.

З погляду економічних критеріїв суспільні блага проводяться, надаються й оплачуються як державою, так і приватним сектором. Особливе питання, який припустимий ступінь участі держави у фінансуванні змішаних і приватних суспільних благ. Незважаючи на те, що між класифікаційними групами благ немає чіткої грані, мабуть, що при формуванні державної політики у сфері фізичної культури й спорту головними орієнтирами

повинні виступати уявлення про те, які саме соціальні гарантії населенню й у яких обсягах можуть бути реалізовані за допомогою бюджету і які альтернативні можливості заміни безкоштовних послуг платними [3, с. 162].

Насамперед, при державному регулюванні процесів розвитку ми пропонуємо враховувати дві закономірності, що характеризують інтерес населення до фізичної культури й спорту. При низькому рівні задоволення першочергових потреб громадян такий інтерес мінімальний, при підвищенні рівня соціально-економічного розвитку країни інтерес громадян до цих послуг підвищується. Наслідком першої закономірності є низький ступінь залучення населення в систематичні заняття фізичною культурою. Прагнучи підтримати цей ступінь на безпечному для країни рівні, держава змушена здійснювати систему регулюючих заходів, у тому числі фінансувати за рахунок засобів бюджету пріоритетні для здоров'я громадян напрямку й проекти, а найчастіше підтримувати інтерес громадян і роботодавців до фізичної культури шляхом адміністративного натиску з боку органів управління й інших державних інститутів. У цьому зв'язку слід помітити, що в економічно розвинених країнах при виборі методів регулювання економіки й соціальної сфери в 90 рр. ХХ століття розглядалася нова інституціональна економічна теорія, яку відрізняє синтез ряду неокласичних поглядів і елементів теорії інститутів. З неокласичної теорії була взята концепція вибору й стимулів для розвитку економічної системи, з інституціоналізму - концепція інститутів і їх розвиток як найважливіша умова функціонування будь-якої економічної системи [4, с. 115].

Таким чином, сучасна економічна думка представлено декількома великими школами, кожна з яких має ряд напрямків. Деякі з них базуються безпосередньо на основних постулатах кейнсіанства, інші відверто їм суперечать. Короткий огляд сучасних фінансових теорій дозволив зробити наступні важливі висновки, які, на наш погляд, необхідно враховувати при розробці сучасної соціальної політики України й стратегії розвитку фізичної культури й спорту як її невід'ємної частини.

Особливо підкреслимо, що сукупність цілей економічної політики України, що включає комплекс стратегічних і тактичних завдань і заходів щодо їхнього виконання, знаходить висвітлення в цілій серії програмних документів, у яких позначені методи регулюючого впливу держави на реальні процеси розвитку сучасної української економічної системи. Порівняльний аналіз програмних документів дозволяє зробити висновок, що Україна за багатьма параметрами адаптувалася до умов, що змінилися, тому що останнім часом усе активніше стали застосовуватися ринкові принципи й методи регулюючого впливу держави на економіку, у тому числі така тенденція спостерігається й у сфері фізичної культури й спорту. Ці принципи демонструють курс на довгострокову стабільність і пророкують економічне зростання, однак, у реальності прогностичні значення виявляються виконаними лише частково, що обумовлює необхідність внесення коректив

у політику реформ як на макро -, так і на мікрорівні [3].

Безумовними стратегічними завданнями України на майбутнє десятиліття в області соціальних відносин проголошені:

- створення умов для реалізації громадянами своїх прав на якісну освіту, відповідне до потреб розвитку економіки;
- поліпшення стану здоров'я населення, розвиток фізичної культури, спорту, туризму;
- розвиток культурного потенціалу країни, доступність культурних цінностей широким верствам населення;
- створення цивілізованого ринку праці;
- забезпечення адресної й диференційованої підтримки за рахунок бюджетних коштів громадян з доходами нижче прожиткового мінімуму;
- підвищення фінансової стійкості пенсійної системи й реального розміру пенсій;
- проведення системних змін у житловій сфері з метою підвищення якості житлових послуг і відповідності їх платоспроможному попиту населення.

Очевидно, що ці завдання спрямовані на підвищення якості життєвого рівня громадян, у тому числі й за рахунок стимулювання економічної активності працездатного населення, що в остаточному підсумку є основою зростання національної економіки й соціальної стабільності в суспільстві. У свою чергу, успіх реалізації проголошених пріоритетів соціального розвитку визначається стійкістю функціонування й динамічністю розвитку економіки. Основними рисами сталого розвитку є збалансований економічний зріст, соціальна орієнтація економіки, міжнародна інтеграція. При дослідженні документів ми враховували, що поняття «економічний зріст» і «економічний розвиток» не тотожні. Економічний зріст є складовою економічного розвитку, під яким розуміється процес, що включає як зріст, так і спад виробництва.

Виходячи із цього, загальній системі дій при розробці стратегії державної політики в області фізичної культури й спорту повинен перебувати вибір науково-обґрунтованих цілей розвитку, тобто на цій стадії визначаються напрямки й пріоритети державного втручання. Потім повинна впливати розробка принципів, характеру й масштабів регулювання, від яких залежить загальний механізм державного впливу. Він містить у собі набір форм, методів і інструментів регулювання. Аргументованим представляється наше бачення про те, що ефективність системи державного регулювання залежить від розумної комбінації конкретних форм організації бюджетно-податкових відносин, ступені їх уніфікованості стосовно різних економічних умов і економічним партнерам системи фізичної культури й спорту, у доступності їх застосування в господарській практиці [4, с. 29].

Отже, ціль модернізації державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту полягає в створенні механізмів стійкого стану й розвитку,

який характеризується здатністю досягнення й підтримки рівноваги між її основними елементами. У свою чергу, стійку рівновагу повинно забезпечувати за рахунок максимізації області управління ризику, а не за рахунок мінімізації ризику як такого. Для досягнення цієї мети, на наш погляд, у першу чергу повинні бути встановлені способи вирішення таких взаємозалежних завдань, як створення організаційних і економічних механізмів раціонального використання кадрового, матеріального, фінансового потенціалу галузі; виявлення й використання нових джерел фінансування; обґрунтований розподіл повноважень за рішенням основних завдань і розпорядження ресурсами.

Таким чином, реальна практика зажадала внесення коректив у розвиток української державності й економіки й соціальну сферу країни в цілому, що не могло не торкнутися фізичної культури й спорт. Цілком обґрунтовано галузь включена в перелік пріоритетів державної соціальної політики.

Виходячи із зазначених програмних документів, перелік головних галузевих пріоритетів на середньострокову перспективу містить у собі рішення таких завдань, як:

- удосконалення нормативної правової бази розвитку фізичної культури й спорту в Україні;
- реформування системи державного регулювання фізичною культурою й спортом у рамках адміністративної реформи;
- якісне поліпшення процесу фізичного виховання в освітніх установах;
- поліпшення фізкультурно-спортивної роботи у місці проживання населення;
- створення умов для занять фізичною культурою й спортом інвалідів, а також осіб середнього й старшого віку;
- розробка системи заходів, спрямованих на підвищення ролі науки, освіти й засобів масової інформації у розвитку фізичної культури;
- залучення позабюджетних засобів у сферу фізичної культури й спорту;
- розширення мережі спортивних шкіл;
- відродження системи спортивних заходів.

Турбота про розвиток фізичної культури й спорту - найважливіша складова соціальної політики держави, що забезпечує втілення в життя гуманістичних ідеалів, цінностей і норм, що відкривають широкий простір для виявлення здатностей людей, задоволення їх інтересів і потреб, активізації людського фактора.

Величезний соціальний потенціал фізичної, культури й спорту необхідно повною мірою використовувати на благо процвітання України. Це найменш витратні й найбільш ефективні засоби форсованого морального й фізичного оздоровлення нації [2, с. 84].

У фізкультурно-спортивній сфері через різноманіття її організаційних

форм максимально збалансовані й наближені особисті й суспільні інтереси, вона сприяє довголіттю людини, зімкненню родини, формуванню здорового, морально-психологічного клімату в різних соціально-демографічних групах і в країні в цілому, зниженню травматизму, захворюваності.

Розвиток спортивної інфраструктури дає приплив нових робочих місць, а розвиток спорту сприяє створенню видовищної індустрії, що має велике економічне значення. Спорт вищих досягнень, олімпійський спорт є потужним імпульсом міжнародного співробітництва, формування привабливого образу країни на міжнародній арені. Перемоги спортсменів сприяють росту патріотизму, зміцненню морального духу населення й гордості за країну, область, місто, колектив.

З позицій теорії суспільного блага фізична культура й спорт розглядаються як специфічний вид соціальної діяльності, у процесі якої відбувається задоволення фізичних і духовних потреб населення за допомогою цілеспрямованих занять фізичними вправами, засвоєння й застосування відповідних знань і навичок, а також участі в спортивних заходах у якості глядача. З іншого боку, продуктом галузі виступають фізкультурно-спортивні послуги, які можуть бути віднесені до категорії соціальних послуг.

Серед найважливіших завдань особливе місце займають державна підтримка масового розвитку фізичної культури й спорту, повсюдне впровадження їх у побут, систематизація заходів щодо зміцнення здоров'я людей, поліпшення форм і організації дозвілля.

Відомо, що оздоровча, виробнича, виховна функції фізичної культури між собою тісно зв'язані. Кожна з них не замикається в рамках відповідно охорони здоров'я, виробничих галузей і освіти, і реалізується значною мірою у сфері організації відпочинку і дозвілля населення. У заняттях фізкультурною у вільний час ці три згадані функції як би акумулюються, з'єднуючись із рекреаційною функцією. Цей напрямок у розвитку фізичної культури, що відбиває її особливості як різновиди досугової діяльності визначаються як «фізична рекреація». Задоволення потреб в: розвитку такого напрямку фізичної культури послужило основою формування її як самостійної галузі сфери послуг.

Крім оздоровчих занять фізична культура включає й видовищні заходи, які відіграють усе більш важливу роль в організації дозвілля населення. Фізкультурна діяльність – це діючий засіб соціалізації особистості. Ефект соціалізації може проявлятися по-різному: з одного боку, його результатом може стати зміцнення родини, зімкнення трудового колективу, об'єднання людей і різних соціальних груп населення на основі спільності спортивних інтересів. З іншого боку, діяльність таких об'єднань потребує контролю з боку держави, профілактики актів хуліганства, антигромадської поведінки вболівальників, спортивних фанатів тощо [1, с. 42].

Необхідно сприяти посиленню позитивного ефекту соціалізації в

спорті, інтеграції фізичної культури й спортивної діяльності й сприяти сучасному розумінню здорового способу життя.

Вплив фізичної культури й спорту на потенціал суспільного здоров'я проявляється через:

- збільшення тривалості життя населення;
- поліпшення працездатності економічно активного населення, скорочення втрат робочого часу через хворобу;
- підвищення ефективності профілактичних медичних заходів;
- скорочення витрат на медичні послуги.

Зростаюча роль фізкультури й спорту в зміцненні суспільного, здоров'я проявляється за наступними основними напрямками:

- зростає значення фізичної культури й спорту у відтворенні робочої сили, «виробництві» здорової, фізично розвинутої людини;
- зростають потреби людей в активній фізичній діяльності у зв'язку зі зміною змісту, праці під впливом науково-технічного прогресу;
- збільшення частки працівників переважно розумової праці, що мають невеликі фізичні навантаження, підсилює небезпека розвитку гіподинамії, і у зв'язку із цим зростає необхідність компенсації природної рухливості іншими засобами, зокрема засобами фізичної культури й спорту;
- недостатня автоматизація виробництва, збереження певної частки фізичної праці вимагають вироблення таких якостей, як сила й витривалість;
- зростання матеріального добробуту приводить до змін у структурі потреб, у співвідношеннях між різними групами речовинних цінностей і духовними благами (на користь останніх), у тому числі й на користь послуг фізичної культури й спорту;
- завдання фізичного виховання органічно включені в процес виховання гармонійно розвинутої особистості поряд із трудовим, розумовим і моральним розвитком людини;
- зростає соціальне значення занять фізичної культури й спорту як засобу самовираження особистості, підвищення суспільного престижу;
- зростає економічний ефект від видовищних заходів і підвищується попит на спортивні товари.

Висновки. Таким чином, кожна людина й суспільство в цілому зацікавлені в підвищенні фактичного порога працездатності, тому що саме робота, її результати приносять людині радість буття, а суспільству додатковий ефект. Короткий розгляд значення фізичної культури й спорту в житті, окрему людину й суспільства в цілому показує, що ще досить великі невикористані резерви цього інституту для соціально-економічного розвитку країни, для виховання гармонічної особистості, для формування концепції здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Литвиненко О. М. Формування здорового способу життя в студентській молоді / О. М. Литвиненко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Педагогіка. – 2012. – Вип. 187. – С. 42–46.
2. Марченко О. Формування фізичної культури студентів у процесі навчання у вищих навчальних закладах / О. Марченко // Теорія і практика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 2. – С. 83–84.
3. Толстоухов А. Держава і молодь / А. Толстоухов // Соціальна психологія. – 2011. – № 1 (9). – С. 162–163.
4. Формування здорового способу життя української молоді: стан, проблеми та перспективи : [щоріч. доп. Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2002 р.)]. – К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 250 с.

References:

1. Litvinenko, O. M. "Formation of a healthy lifestyle in student youth [Formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya v student-skoyi molodi]". *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylyanska akademiya»* 187 (2012): 42–46. Print.
2. Marchenko, O. "Formation of physical culture of students in the process of studying in higher educational institutions [Formuvannya fizychnoyi kultury studentiv u protsesi navchannya u vyshchych navchalnykh zakladakh]". *Teoriya i praktyka fizychnoho vykhovannya i sportu* 2 (2008): 83–84. Print.
3. Tolstoukhov, A. "State and Youth [Derzhava i molod]". *Sotsialna psykholohiya* 1 (9) (2011): 162–163. Print.
4. *Formation of a healthy lifestyle of Ukrainian youth: state, problems and perspectives [Formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya ukrayinskoyi molodi: stan, problemy ta perspektyvy]*. Kyiv : Derzh. in-t problem simyi ta molodi, 2003. Print.